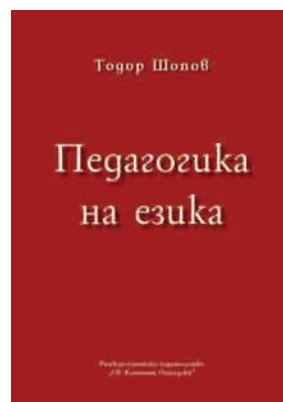

НОВ УЧЕБНИК ПО МЕТОДИКА НА ЧУЖДООЗИКОВОТО ОБУЧЕНИЕ

Т. Шопов. *Педагогика на езика*. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2013, 435 с.

Иванка Мавродиева, Димитър Веселинов
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Заглавието на книгата „*Педагогика на езика*“ задава параметрите за мащабен и фундаментален научен текст. Очакванията на читателя се покриват след прочита на почти четиристотин страници стойностно научно съдържание. Подзаглавието „*Наръчник по комуникативно преподаване и учене на английски език*“ насочва към области и начини на преподаване, които се приемат за известни, но всъщност не са толкова популярни сред широки кръгове в България. Авторът е безспорен капацитет в областта на методиката на преподаване на чужди езици. Първо, пред читателя е респектиращ като обем научен текст, който е разделен на 10 глави, има солидна библиография, увод и заключение, таблици и схеми. Текстът е адресиран както към университетските среди, така и към по-широка аудитория от преподаватели по английски език в средните училища и езиковите школи. В книгата систематизирано, след коректно въвеждане на основни дефиниции, термини и автори и след критичен анализ са представени научни школи, направления и подходи, които са въведени, апробирани и развивани в десетки държави и в престижни университети. Второ, оставайки на равнището на жанрови особености и структурата на текста, като предимства могат да се изведат прецизното разделяне на текста в отделните глави и начинът на оформяне на отделните глави. В началото на всяка една глава има кратко въвеждане чрез изброяване на основните теми, което създава удобство в ориентирането относно това, което предстои да бъде прочетено. В края на всяка глава е обособено заключение.

ние, което създава условия читателят да осмисли и преосмисли написаното в отделната глава, като информацията е дадена в синтезиран вид. В отделните глави е следван подход, който прави текста четивен и едновременно го отличава с висока информационна плътност. Има яснота при възприемането, тъй като Тодор Шопов онагледява написаното в строг научен стил с примери, доказателства, реални казуси и ситуации. По този начин се избягва както сухото теоретизиране, така и пренатоварването само с извадки от добри практики. Поради жанровите особености на текста не се дават указания по модела последователни стъпки. Известно е, че има такива текстове с указания и съвети, които дори да имат претенции да водят неизменно до постигане на успех при многократното си възпроизвеждане и прилагане, всъщност невинаги е така. Третото предимство на текста е визуализирането на информацията чрез фигури, схеми и диаграми, които изпълняват илюстративна, обобщаваща и убеждаваща функция. Те са така вплетени и вмъкнати в текста, че се създава впечатлението на единен научен продукт, без визуалните елементи да имат субординираща позиция спрямо вербалните, т.е. спрямо словесно представените теории, концепции, методи, резултати и други. Четвъртото предимство на книгата е стилът, на който е написана. Лекотата на възприемане на толкова много информация е предхождана от труд и изграждане на собствен стил на писане, а това не се постига с лекота. Тези особености на научната работа са известни на всички, които са бдували над белия лист или понастоящем през XXI век са седели пред монитора на компютъра или пред дисплея на таблета и дори смартфона. Тогава, когато авторът е наясно с материята, се замисля как да поднесе информацията разбираемо, систематизирано и ясно на читателя. Особено когато Тодор Шопов десетилетия е съчетавал научна, изследователска, преподавателска и административна работа в университети, в различни национални и международни организации, в редакционни колегии на списания. Авторът е преподавател, който преподава английски на академично равнище, експерт е по методика на преподаване на английски език, чете курсове по социолингвистика и психолингвистика. При този опит Тодор Шопов използва възможностите на съвременния български език, без да допуска ненужни чуждици. Което в наши дни не е често явление.

Следващото предимство на книгата е високото равнище на представяне на огромна по обем научна информация. Тодор Шопов е запознат с тенденциите в преподаването на английски език по света, той поднася информацията не чрез реферирание и кратко представяне, а през призмата на богатия опит. Тодор Шопов въвежда синтезирано и същевременно изчерпателно казаното от автори като Ърл Стевик, Спенсър Кейгън, Джек Ричардс, Теодор Роджърс, Дик Олрайт, Кумаравадивелу, Уилям Молтън, Лорейн Пиърс, Уилиъм Маки, Грегори Бейтсън, Том Сквъл, Антоанета Камилери, Джон Лорънс Бенце, Бенджамин Блум, Джули Хай, Клеър Бърстол, Кларк Хъл, Золтан Дьорний,

Иштван Ото, Сандра Греам, Чарлс Кислер и други представители на различни школи, държави, университети, научни области, което доказва широтата на познанията на автора и умението да си представи езика в контекста на педагогиката. Същевременно Тодор Шопов зачита правото на мнение на авторите и се отнася с респект към постигнатото от тях. Авторът пречупва техните идеи, методи и концепции през призмата както на световния научен опит и методически традиции, така и през българската научна и преподавателска действителност.

Академичната толерантност в съчетание с ясно извеждане на плюсовете на тези школи, методи и подходи показват модел на академично поведение, а не просто начин на поднасяне на информация. По подобен начин са въведени и други методи, направления и школи. Тодор Шопов представя в сравнителен план конвенционалното обучение и т. нар. евроком. Той синтезирано посочва предимствата му, едни от които са, че „евроком приема положението, че всичко, което допринася за разбиране на общото значение на текста и за ефективна комуникация дори на най-ниско равнище, е ценно постижение, окуражаващо учещия за позитивно подобряване и по-нататъшно упражняване“. Авторът извежда особеностите и на трансакционния модел, който според него се гради на психолингвистичното гледище за четенето като процес, включващ едновременна обработка на текста „нагоре“ и обработка на текста „надолу“. Тодор Шопов обективно представя постиженията на сугестологията и сугестопедията на Георги Лозанов. Авторът коректно съобщава: „Сугестопедия – десугестивно обучение (също „резервопедия“) е „комуникативен метод на скритите у нас резерви“, като уточнява, че той е известен по света и че Лозанов има последователи, сред които Джек Ричардс и Теодор Роджърс.

Тодор Шопов представя „петте добри практики, посочени от Дойе“, и особен интерес представлява тази, наречена „потаяне“. Метафоричността на термина всъщност улеснява разбирането му, или както авторът казва: „Наименованието е очевидно свързано с метафората за „потаянето“ на учещия в изучавания език или за комуникация на изучавания език. Терминът е на канадския методик Ханс Хайнрих Стърн: „...учещият е хвърлен в езикова вана по начин, подобен на този, по който е потопен в лингвистичната среда на родния си език като дете“ (Stern, 1962, 66). Фред Дженеси определя модела на езиково обучение с потаяне: „Тип двуезично обучение, в което вторият език се употребява наред с родния език на децата в част от началното и/или средното образование (Genesee, 1983)“. След като представя този тип обучение, Тодор Шопов въвежда трите „типа езиково обучение с потаяне: totally потаяне – планове, в които всички или почти всички предмети се изучават на E2; частично потаяне – планове, в които до 50% от предметите се изучават на E2; в тези планове материалът, преподаден на E2, се повтаря на E1; двупосочно потаяне – планове, които дават еднакво място на E1 и E2; в тях поне

една трета от учениците са носители на E2 (останалите са носители на E1)“.

Тодор Шопов следва принципа на научната коректност и без да изпада в ненужен псевдопатриотизъм или детайли, или историчност, той прави обзор и на опита в България: „Българските езикови гимназии, в които се прилага методиката „интензивно изучаване“, имат половинвековно развитие. Те се основават след Втората световна война, когато правителството закрива чуждестранните училища“. Отново оставайки верен на принципите на академичната толерантност, той не отминава университетските традиции и учени, които имат принос към чуждоезиковата методика. Тодор Шопов представя Павел Патев като един от създателите на интегрираното изучаване на чужд език.

Другата особеност на текста, която впечатлява, е покритието между заявеното в подзаглавието и същинските авторски приноси. Те се отнасят и до представянето на шест различни реализации на комуникативния подход, където е един от приносите на автора Тодор Шопов. В книгата Тодор Шопов използва термина „методически дизайн“. Възможно е в целия обемен текст да убягнат при пръв прочит някои положителни практики, както и рационални предложения. Едно от тях е това на Международната асоциация по модерни езици, която дава препоръки за внедряване на LAC във висшето образование. Две от тези предложения звучат за някои академични и педагогически среди провокативно и ако евентуално се въведат, се изискват редица решения на различни институционални равнища. Ето и двете предложения: „Да се промени двукомпонентната структура (език/литература); Да не се подражава на носителите на езика, а да се цели „транслингвистична и транскултурна компетентност“. А и заключенията на автора имат своя резон, когато се отнасят до позициите на методичите, които смятат, че „LAC е ефективна методика и че ако е съобразена с дадена конкретна образователна традиция, тя дава добри резултати“.

Както посочих, подходът на учебния метод включва възприетата теория за езика и теорията за ученето. Принципите, произтичащи от тях и от други теории, представляват теоретичното равнище на метода и определят дизайна и процедурите на метода. Тази съвкупност се нарича „образователна технология“. Новото, което представя Тодор Шопов в книгата, е на метанаучно равнище. То е свързано с модела за анализ на учебните методи на теоретично равнище, наречен от него в предишни публикации „четириизмерен аналитичен модел“ (Шопов, 2000). Накратко представен от автори, този моделът за анализ на учебни методи включва четири описателни измерения: лингвистичен континуум; психолингвистичен континуум; социолингвистичен континуум; педагогически континуум. Второто измерение на постиженията в книгата е свързано с така нареченото от автора „макроравнище на планиране“, което привидно изглежда добре познато, но тук е дадено в контекста на чуждоезиковото обучение и по-конкретно е свързано с изучаването на английския

като чужд език. Въвеждането на някои от понятията от автора с изясняване на обема и съдържанието им е свързано не само с учебния процес по отделен предмет. То се съотнася и до организацията на университетското образование, с критерии за качество, с актуални параметри, а оттам и индиректно, но сериозно с качеството на образование и с рейтингите на университетите, с конкурентоспособността и съизмерването както с добри практики, така и с институционално установени критерии и с международни стандарти.

Накратко, Тодор Шопов представя макроравнището и то е „...планиране е дизайнът на цял учебен курс по Е2“, докато „Макропланът включва *учебен курикулум и учебна програма*“. А „учебният курикулум е обща референтна рамка (като например ВИР)“.

Продължавайки с компактното въвеждане на базови понятия, Тодор Шопов дефинира и други понятия, например „учебната програма е образователен документ с нормативан характер, в който се определят параметрите на езиковото обучение на определен етап (клас в училище) на национално равнище“. Търсейки връзките между вече изброените понятия, той приема, че учебната програма е „пряко свързана с учебния курикулум, който съдържа държавните образователни изисквания по съвременни езици в целия курс на обучение и общите педагогически принципи“.

Накрая авторът прави обобщението и заключението, че „двата документа – *учебен курикулум и учебна програма* – имат единна форма и съдържание. Те се различават обаче по равнището на общност на елементите си, тъй като курикулумът дефинира *целия* учебен курс, а програмата определя обучението в определен етап или училищен клас. Учебният курикулум се разработва от колектив от специалисти като изследователски и развоен проект, а учебната програма е продукт на приложна педагогическа дейност“.

Анализът на междуезиковото разбиране, представен в девета глава, е относително нова тема, която е представена интересно и увлекателно. Десета глава е посветена на езиковите текстове. Според автора методическата верига „учене/усвояване – владее – оценяване“ съдържа компонента „проверка/проучване на учебните постижения“. Някои педагози го разглеждат като обект на отделна изследователска област. Така, в учебния процес, както и в края му и след края му, учебните постижения по английски и равнището на владее на езика се проверяват/проучват с определена техника. Тя се нарича „езиков тест“, а самата проверка – „педагогическо измерване“. Авторът говори за тестова спецификация, за текстови въпроси и всичко това в контекста на преподаването и оценяването. Тук Тодор Шопов поставя и един актуален въпрос, а именно този за валидирането като процес за установяване на „вайдност на даден тест“.

Текстът на изследването „*Педагогика на езика*“ е с ясна структура, написан е така, че да се възприема по лесен начин, в него е представена прецизно

структурирана информация. Тази информация включва дефиниции, въведени са фундаментални понятия. Направен е задълбочен обзор на школи и направления, на методи и подходи, на образователни процедури и добри практики. В текста има примери, илюстриращи казаното; направен е критичен прочит на постиженията в десетки държави и университети и всичко това е предоставено на читателя в много добре полиграфски оформена книга.

A NEW TEXTBOOK ON THE FOREIGN LANGUAGE TEACHING METHODOLOGY

✉ **Prof. Ivanka Mavrodieva, DSc.**
University of Sofia
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
Sofia, Bulgaria
E-mail: i.mavrodieva@gmail.com

✉ **Prof. Dr. Dimitar Vesselinov**
University of Sofia
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
Sofia, Bulgaria
E-mail: d_vesselinov@yahoo.fr